

GLASBA 20. STOLETJA

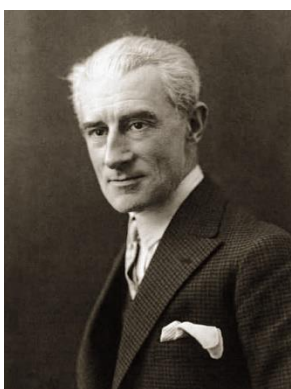
Glasba doživlja nenehne spremembe, saj skladatelji vselej znova iščejo nove oblikovalske in izrazne možnosti. Tako sta k izteku romantike pripomogla skladatelja **Richard Strauss** in **Gustav Mahler**, ki se sicer nista odrekla tradiciji 19. stoletja, pač pa sta z nenavadnimi melodijami in sozvočji posegla prevladujočo čustvenost. Nova romantična stremljenja so se pojavljala tudi pri drugih ustvarjalcih, v slovensko glasbeno okolje pa jih je prinesel skladatelj **Anton Lajovic**.

GLASBENO IZRAŽANJE VTISOV

Ob koncu 19. stoletja so se pojavili pri francoskih slikarjih pomembni zgledi novega umetniškega oblikovanja. Vtise iz okolja so izražali z barvami, tako da so spodbujali posebno vzdušje in razpoloženje. Glasbeniki so slikarsko barvitost nadomestili z zvočnimi barvami. Najbolj znana predstavnika glasbenega impresionizma sta francoska skladatelja **Claude Debussy** in **Maurice Ravel**. Ustvarila sta novo glasbeno govorico brez strogih pravil, ki jih določajo tradicionalne lestvice in harmonija. Barvitost sta stopnjevala tudi z zvočnimi kombinacijami, ki jih omogočajo inštrumenti.

Claude Debussy (1862–1918) je obogatil glasbeno zakladnico s pretanjenimi skladbami. Posebne zvočne učinke je odkril v tonskih zvezah celotonske lestvice. Skladatelj je oboževal morje, ki se ga je spominjal iz otroštva.

C. Debussy: Preludij k Favnovemu popoldnevu <https://www.youtube.com/watch?v=-YazhxBA7oo>



Maurice Ravel (1875–1937) je dopolnil Debussyjevo zvočno domišljijo in se proslavil kot mojster instrumentirija. To izkazuje v lastnih skladbah in priredbah del drugih ustvarjalcev. Znana je njegova orkestrska priredba klavirske skladbe *Slike z razstave Modesta Musorgskega*.

M. Ravel: Bolero <https://www.youtube.com/watch?v=iOcu7GD8pcE>

NOVA GLASBA

Prelom z romantike je prinesel v glasbeno ustvarjanje številne novosti in različne slogovne smeri, ki niso bile v nobenem obdobju tako razvejane kot prav v 20. stoletju. Skupno ime zanje je **nova glasba**.

Na umetnost so vplivale družbene in politične razmere, znanstvena odkritja in nagel tehnični razvoj. Politična, nacionalna in socialna trenja so privedla do spopadov in vojn. Nova odkritja so omogočila, da človek vse bolj obvladuje svet, prodira v vesolje, hkrati pa se srečuje s problemi življenjskega okolja in preživetja. Vse to se zrcali tudi v glasbenih vsebinah.

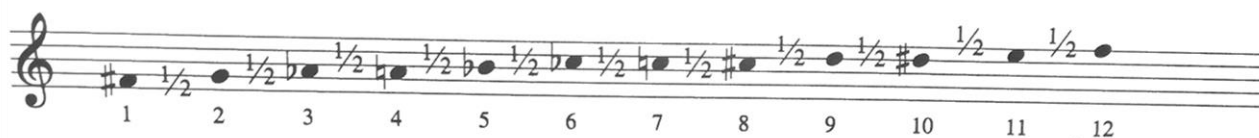
S pomočjo tehnologije 20. stoletja je postala glasba dostopna najširšemu krogu poslušalcev. Glasbena kultura se širi po vseh celinah in vnaša v umetnost značilnosti posameznih okolij. Odpirajo se nova glasbena središča, kjer številni izvajalci na glasbenih prireditvah ali prek tehničnih posnetkov predstavljajo glasbo preteklosti in sedanjosti.

Nekatere novosti glasbe 20. stoletja

Tradicionalne lestvice ali tonalitete so zamenjale **dvanajsttonske serije** in **atonalnost**, v kateri so toni neodvisni in enakopravni med seboj.

Primer serije, ki jo skladatelj določi v okviru dvanajsttonske-poltonske lestvice, nato pa z njo oblikuje svoje glasbene zamisli.

Lestvica



Serija



Signal trobent iz Schönbergove skladbe *Preživeli iz Varšave*

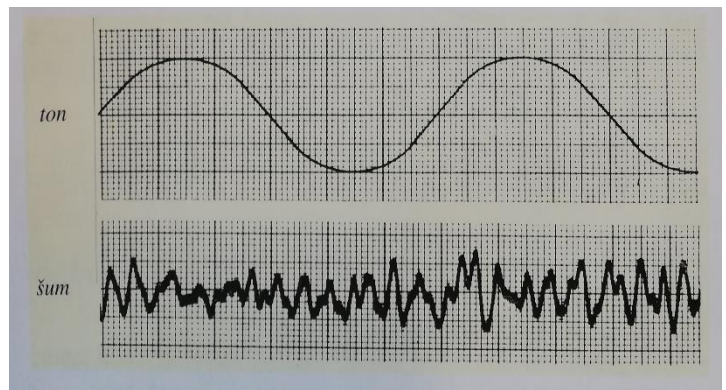
1. trob.
2. trob.
Viol.
Kb.



V ospredju so nove **zvočne barve**, ki jih omogočajo:

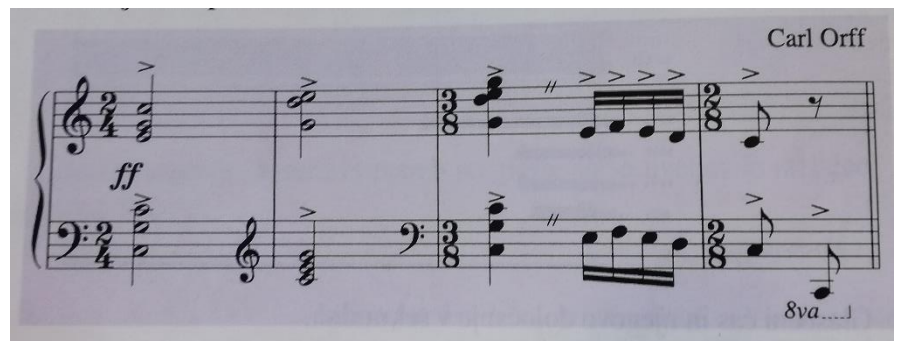
- Tonski **grozdi** ali **clustri**, pri katerih sočasno zazveni več celih tonov, poltonov ali manjših intervalov. Glasbeni čas in njegovo določanje v **sekundah**.

- **Šumi in drugi zvoki**, ki jih skladatelji posnamejo s posebnimi načini pevskega ali instrumentalnega izvajanja, posebej prirejenimi inštrumenti in novo elektronsko tehnologijo z **elektronskimi zvoki**.



Na področju **glasbenega časa** izstopa:

- **menjava in povezava različnih taktovskih načinov**,



- za številne skladbe 20. stoletja so značilni **novi glasbeni zapisi**.

Karelheinz Stockhausen: *Refren za tri izvajalce* (klavir, celesta in tolkala)

I. Štuhec: *Matematika* (odlomek)

Posamezne skladbe predpisujejo improvizacijo ali dramske prvine, s katerimi izvajalci soustvarjajo vsebine.

Zaživel so **neostili**, kar pomeni, da so dobile glasbene oblike prejšnjih slogov nove razsežnosti:

- novi barok ali **neobarok**,
- novi klasicizem ali **neoklasicizem**.

Preoblikovana s prviniami slogov 20. stoletja se v novi glasbi uveljavi tudi **ljudska glasbena zapuščina**.